

ดนตรีในวิถีชีวิตไทย

สาระสำคัญ

สำเนียงภาษาดนตรีที่เรียกว่าดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีท้องถิ่น ก็จะแตกต่างกันทั้ง ๔ ภาค อันได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน และภาคกลาง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะหาวัสดุพื้นบ้านธรรมชาติมาทำเป็นเครื่องดนตรี เพลงที่ปรากฏอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน ช่วยเสริมสร้างความการเข้าถึงชนบประเพณีและวัฒนธรรม อธิพลของดนตรีกับวิถีชีวิตไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดนตรีมีบทบาทเกี่ยวข้องกับเราตั้งแต่เกิดจนตาย การใช้เพลงในงานรัฐพิธี รวมถึงการใช้เพลงเพื่อบำบัดรักษา และความบันเทิง

- ดนตรีและเพลงท้องถิ่น

วงดนตรีที่นักเรียนเห็นในภาพนี้ คือวงดนตรี.....ภาค.....

เครื่องดนตรีของภาคเหนือ

เครื่องดนตรีของภาคใต้

เครื่องดนตรีภาคอีสาน

เครื่องดนตรีภาคกลาง

-ลักษณะเพลงพื้นบ้านหรือเพลงท้องถิ่น

เพลงพื้นบ้าน คือ เพลงของชาวบ้านที่มีเนื้อร้องใช้คำง่ายๆ มีการใช้การปรบมือเพื่อให้เข้าจังหวะ มีเสียงร้องรับของลูกคู่ ใช้ร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง หลังจากเสร็จการทำงาน และรวมตัวกันร้องเล่น เพราะมหรสพในสมัยก่อนยังไม่มีมาก เหมือนกับในปัจจุบันนี้

๑. เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่น เพลงเรือ เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเต็นกำ เป็นต้น

๒. เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เช่น เพลงซอ ที่ชายกับหญิงขับร้องโต้ตอบกัน

๓. เพลงพื้นบ้านภาคอีสาน เช่น หมอลำ และลำเซิ้ง อีสานใต้ เช่น เจริญในวงกันตรึม เป็นต้น

๔. เพลงพื้นบ้านภาคใต้ มีจำนวนไม่มากนัก เช่น เพลงเรือ เล่นในงานชักพระหรือแห่พระ เป็นต้น

-ดนตรีกับวิถีชีวิตของคนไทย

อิทธิพลของดนตรีกับวิถีชีวิตไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดนตรีมีบทบาทเกี่ยวข้องกับเราตั้งแต่เกิดจนตาย เราใช้ดนตรีในงานพิธีกรรม เราใช้ดนตรีเพื่อการรักษาโรค นอกเหนือจากการใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิงใจ เพราะดนตรีเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ในสังคมของเรา ดังนี้

๑. ดนตรีสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต สภาพสังคม การดำเนินชีวิตของชุมชน จะอยู่ในเพลงลูกทุ่ง การทำมาหากิน ความยากจน ปัญหาการเมือง สะท้อนในเพลงเพื่อชีวิต

๒. ในสังคมไทย มีพิธีกรรมต่างๆ มากมายทั้งที่เป็นงานมงคล และงานอวมงคล ในงานศพ เราใช้วงปี่พาทย์มอญ บรรเลงเพลงธรรณีกรรแสง ในงานขึ้นบ้านใหม่ เราใช้เพลงแขกบรเทศ กับวงเครื่องสาย ในการประกอบพิธีที่อันเชิญศักดิ์สิทธิ์ในพิธีไหว้ครูของนักเรียน เราใช้เพลงสาธุการ เป็นต้น

๓. ดนตรีไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย การที่ได้เล่นดนตรีไทยเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดเพลงมิให้สูญหาย เป็นการแสดงวัฒนธรรมอันสูงส่งของชาติ

๔. ดนตรีเป็นการรวมคนในชาติ มุ่งหมายให้เกิดความรักชาติ มีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เช่น เพลงชาติไทย เป็นต้น

ภาพ วงดุริยางค์
บรรเลงเพลงชาติไทย

แหล่งสืบค้นเพิ่มเติม

เพลงพื้นบ้าน : <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/58593/-stopoe-sto->

ถาม-ตอบ ความรู้ด้านดนตรี

๑. ข้อใดเป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ก. ลำเซ็ง   ข. เพลงซอ   ค. เพลงฉ่อย   ง. เพลงโคราช

๒. ข้อใดเป็นเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ

ก. ลำเซ็ง   ข. เพลงซอ   ค. เพลงฉ่อย   ง. เพลงโคราช

๓. เพลงที่เหมาะสมในการนำไปเล่นในงานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ คือ

ก. เพลงชาติ   ข. เพลงสาธุการ   ค. เพลงแขกบรเทศ   ง. เพลงธรณีกรรแสง

๔. เพลงที่ใช้ในการอันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ

ก. เพลงชาติ   ข. เพลงสาธุการ   ค. เพลงแขกบรเทศ   ง. เพลงธรณีกรรแสง

๕. เครื่องดนตรีพื้นบ้านของภาคเหนือ คือ

ก. กลองตะโพน   ข. กลองยาว   ค. กลองสะบัดชัย   ง. กลองชาตรี

- การช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรี

ดนตรีพื้นบ้าน เช่นเพลงเต๋นกำรำเคียว ของภาคกลางที่เราได้ทำกิจกรรมร่วมกันถือว่าเป็นการสืบทอด สืบสานวัฒนธรรมดนตรีอย่างหนึ่ง แต่ดนตรีไทยถือเป็นมรดกอันล้ำค่าที่นักเรียนทุกคนจะต้องอนุรักษ์ สืบทอดและสืบสานภูมิปัญญาด้านดนตรีไทย ดนตรีสากลเป็นของคนทั้งโลก แต่ดนตรีไทยเป็นของคนไทย

แนวทางที่นักเรียนจะช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทย มีดังนี้

๑. เข้าร่วมกับชมรมดนตรีไทย หากครูที่จะช่วยฝึกเครื่องดนตรีที่เราชอบ เช่น จะเข้ ซอ ระนาด เป็นต้น

๒. ขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อม ตรงต่อเวลา มีระเบียบในการฝึกซ้อม ใ้ตไหนที่ยังทำไม่ได้ก็ไปหาครูเพื่อแนะแนวทาง

๓. หาชื่อเครื่องดนตรีเป็นของตนเอง ตั้งจุดมุ่งหมายของการฝึกเพื่อรักษามรดกของชาติ เมื่อบรรเลงได้ ก็ออกบรรเลงตามงานต่าง ๆ ที่นักเรียนมีโอกาส

๔. โรงเรียนจัดวันดนตรีไทยขึ้นทุกปี นำวงดนตรีไทยของโรงเรียน บรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทยของโรงเรียนอื่นๆ นักเรียนต้องฝึกฝน และภูมิใจที่จะได้ถ่ายทอดบทเพลงไทยสู่สาธารณชน

๕. ร่วมกันจัดทำหรือเผยแพร่ผลงานการบรรเลงดนตรีไทยทางสื่อออนไลน์ทางยูทูป ซึ่งนักเรียนมีศักยภาพสามารถที่จะทำได้

สืบทอด หมายถึง การส่งต่อเรื่องราวในอดีตไปสู่อนาคต เช่น นำคุณค่าความเป็นดนตรีไทยสู่คนรุ่นใหม่ต่อไป

สืบสาน หมายถึง การปรุงแต่ง เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดีกว่า โดยไม่ทำให้เอกลักษณ์ดนตรีไทยเดิมสูญหาย

แหล่งสืบค้นเพิ่มเติม

วิธีอนุรักษ์ดนตรีไทย

<https://sites.google.com/site/khnrnhimkabdntrihiy/withi-chi-kheruxng-dntri-taela-prapheth/withi-kar-xnuraks-dntri-thiy>

คำถาม

๑. นักเรียนมีวิธีการสืบทอดดนตรีไทยอย่างไรให้คงอยู่ต่อไป
๒. เขียนเรียงความเรื่อง “การอนุรักษ์ดนตรีไทยของข้าพเจ้า”

กิจกรรมพัฒนา

ชื่อกิจกรรม วิธีอนุรักษ์ดนตรีไทย

จุดประสงค์ เพื่อระดมสมองนักเรียนในวิธีการอนุรักษ์ดนตรีไทย

วัสดุ-อุปกรณ์ กระดาษโปสเตอร์ & ชด ดินสอ

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

๑. แบ่งนักเรียนเป็น ๕ กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะได้รับแจกโปสเตอร์กลุ่มละชุด

๒. ครูตั้งคำถามกับนักเรียนว่า “เราจะมีวิธีอนุรักษ์ดนตรีไทยกันอย่างไร” ให้นักเรียนช่วยกันระดมสมอง ปรัชญาหรือในกลุ่ม แล้วเขียนลงโพสอิทที่ละข้อ

๓. นำโพสอิท ไปตะที่บอร์ด

๔. ครูช่วยสรุป วิธีอนุรักษ์ดนตรีไทย ตามความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละกลุ่ม

สรุป

-ดนตรีและเพลงท้องถิ่น

สำเนียงภาษาดนตรีที่เรียกว่าดนตรีพื้นบ้าน หรือดนตรีท้องถิ่น ก็จะแตกต่างกันทั้ง ๔ ภาค อันได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน และภาคกลาง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะหาวัสดุพื้นบ้านธรรมชาติมาทำเป็นเครื่องดนตรี เพลงที่ปรากฏอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน ช่วยเสริมสร้างความการเข้าถึงชนบประเพณีและวัฒนธรรม อิทธิพลของดนตรีกับวิถีชีวิตไทยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดนตรีมีบทบาทเกี่ยวข้องกับเราตั้งแต่เกิดจนตาย การใช้เพลงในงานรัฐพิธี รวมถึงการใช้เพลงเพื่อบำบัดรักษา และความบันเทิง

- การช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรี

ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีไทย ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าที่นักเรียนทุกคนจะต้องอนุรักษ์ สืบทอดและสืบสานภูมิปัญญา สืบสานวัฒนธรรมดนตรี ดนตรีสากลเป็นของคนทั้งโลก แต่ดนตรีไทยเป็นของคนไทย เราภูมิใจและเห็นคุณค่าต้องช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรี